

Incipit prologus i expositione
ne decalogi scdm fratre Johā
ne Nider. sacre thologie pro
fessorem ordinis predicator

Decalogi legē
sacratissima;
p̄mū d̄m̄tus
p̄thoplastoz
insertam cor
dibus: et de
nuo dei digi
to in tabulis exaratā lapideis.
postremo q̄ per incarnatū al
tissimi verbū propalatā cristi
colis. vbi cui d̄ ait. Si vis ad
vitā ingredi. serua mandata.
Hanc normā cūctorū fidelū
regulā iter ⁊ directoriū eē oñi
derans ⁊ fratru mei ordinis q̄
predicator eēt vult satisfacere
cupies p̄ multorum temporū
curricula ex famosozū d̄cis di
uine sophie preceptorū tā p̄
dicantium. q̄ pro confessorū
debitis exercitijs p̄ticularia et
sp̄tialia dei ⁊ eccl̄ie mandata
i vnū preceptorū colligere i
sequētibus studiū singula de
calogi precepta s̄b̄ dist̄inguē
do p̄ sp̄tialia capitula ut ita p̄
cepta paterēt cuiq̄ lucidius
pro quo labore in p̄cor a lōre
sequentium oraciōem imp̄tiri
quātulācūq̄ paruulā ut eter
ne sapientie a qua cūcta bona
p̄cedūt pro p̄mo copulari in

patria tandē merear. ac.

Incipit p̄ceptorū d̄me legū
Capitulum primum

Sunt igitur tria p̄n
cipaliter p̄notāda
preceptorū preābu
la. Primo q̄ stricte
deus velit p̄cepta sua custodi.
Secūdo q̄ ratioabile sit deo in
preceptis suis per obediēcia;
s̄b̄ici. Tercio quomodo prece
pta habēt dist̄ngui. **Q**uātū a
ad primū. illō docet scriptura
multipliciter. Nā p̄ trāsgressi
one p̄cepti vnus de nō edēdo
fructū vitium primi parētēs
⁊ tota posteritas d̄anata est.
gen. ii. Itē precepta iūbentur
meditanda. in domo. extra. in
via. dormiendo. ⁊ vigilando.
deu. vi. Itē primū p̄ceptum
p̄ blasphemias quidā trāsgre
diēs. a deo iubetur extra castra
ab oibus lapidari. leuiti. xxiii.
Itē quidā modica ligna sab
bato colligens. similiter lapi
datur. numeri. xv. Itē Saul
sc̄s; sonū lre oītra dei preceptū
seruās victimanda. de regno
eicitur. ⁊ a demone possidetur.
i. re. xv. Itē oīa archam cō
tra d̄ni preceptū tangēs. subi
tanee a deo occiditur. ii. regū
vi. Itē p̄ p̄tra tonus cōtra dei
preceptū manducās. pat̄ no

sepulchro priuatur a vita. Re. viij. que tria exempla sunt contra excusantes se in transgressione dei preceptorum. ut inquit per intentionem bonam. Ido dicit ps. Tu mandasti mandata tua cum b
 sto diri nimis. i. valde. **Q**uo ad. ij. ad seruans dei mandata septem nos inducere debent. Primum summa auctoritas dei precipientis qui h3 in nos vniuersale plenū dñm. tū qz creauit. tū qz regit seu gubernat cuncta. Ad talem autē pñcipē ptinet cōdere leges nobis. a nos obedire sibi. a honorare. corde. v. b. a factis. ideo preceptis frequēter p̄mittit. Exodi. xx. ego dñs deus tuus. Secundo ad idē nos d3 inducere imminēsa dignitas a maiestas quaz h3 p pōm. eminētā. pulchritudinē. a alia sua ppria. ppter q̄ merito debere eū rueri. a ei obedire. a eū hōrare. magnum enī est non obedire plato minori. maius supiori. h3 maximum in finite dignitatis pñcipi. ut per simile pt3 i politica hūana. Tercio p̄ceptorū rōbilitas. tū qz p̄cedūt a sapiētissimo. tū qz sūt oīa sc3; dēcāmē recte racōis naturalis. ut declaratur i. iij. lib. Iniaz. di. xxxvij. Ideo rō. vii. d3 Mandatū factū iustū a bonū. **Q**uarto p̄ceptorū maxima vtilitas. qz quātuplex. Nā

bona ecclē ppria facit obseruatio cō mādatorū. s. in illis ps. participem me fac de9 oim timēcium te. a cust. manda. tua. **T**otū hōie; rāficat. ecclāst. xv. Dedit de9 hōim mandata. que si fuerit. seruarēt eū sc3; in iustitia a equitate. a rectitudine. Amicū dei ostituit. Jo. xv. vs amici mei estis si feceritis que precipio vobis. Mātionem trinitatis sacratissime efficit. Joh. xiiij. Si q̄s diligit me. a pat̄ meus diliget eū. a ad eū veniemus. a mātionē apud eū faciemus. **A**d vitam eternā; ducit. qz si vis ad vitā ingredi. sua mandata. math. xix. **S**ed aduerte qz opt3 oīa seruare. qz d3 iacob. ij. Si quis i vno offendit. factus est oim reus. sic videlicet qz quū in vno pccō mōxli deum offendit. inimicus dei cōstituitur. a si sic decedit. eternaliter dānabitur. nō tamen tanta pena quāta ille q̄ in multis p̄ceptis trāsgressor reperitur. **P**udor est certe pro tpali p̄cio tam prompte seruire hōimī. a d3 pro mercede eterna tam segniter obsequi. **Q**uīto ad seruandū dei p̄cepta. mouere d3 malozū multiplicitas in quā currūt dei p̄cepta non seruantes. **N**am aufert hōim se ipsum. tū qz in suūtatem dya-boli redigit. qz oīs qui facit

peccatū seruū ē p̄cā. ioh. viij.
Tū etiam qz meli⁹ est hō iſti
 finatus non fuisset si sic mori
 tur. **A**ufert hō oia bona opera.
 qz si caritatē nō habuero nō
 sū dicit aplūs. i. ad corin. xij.
Aufert etiam fratritatē ecclē.
 quam credim⁹ i articulo **S**ā
 ctōz cōmūionē. de qua ps. p̄
 ticeps ego sū oim timētiū ac
 ut p̄dictū ē. **A**ufert societatem
 factorū in priā ⁊ vitā eternam
 de qua ap⁹. ad gal. v. enume
 ratis p̄ceptōz trāsgressiōibz
 sic cōcludit. **Q**ui talia agunt
 regnū dei nō possidebūt. **S**ex
 to nos mouere d; bñficiorum
 diuinōz magnitudo ⁊ multi
 tudo. i. tolerando mala nra ut
 peniteamus dando eucaristia;
 ⁊ sacra. ut sanemur. ⁊ cōdo
 nos vaie ut resurgam⁹. custo
 diendo ne moriamur. ⁊ vitam
 eternam p̄mittendo. ne despe
 remus. vnde si tot bñficijs in
 grati fuerimus. grauius pecca
 mus. **C**uius exēplū habemus
 math. xvij. **I**n seruo cui debi
 ta dimissa fuerāt. qui alteri di
 mittere noluit. ⁊ math. xxv.
 de suo nequā. qui dñi talentū
 abscondit. **S**eptimo mouere
 d; mandatorū possibilitas. nā
 leue ē mādata dei seruare. ma
 th. xi. **J**ugū enī meū suaue est.
 ⁊ onus meum leue. **E**t. i. 10. v.
Mādata eius graua nō sūt.

Et Jero. i. expositiōe fidei catbo.
Anathēa fit inquit q̄ dic. deū
 aliqd nob p̄cepisse ⁊ hōiez im
 plere illō non posse. **Q**uō leuā **E**
 tatis ē quātuplex. **N**ā leuā fa
 cit p̄mo caritas q̄ oia suffert.
 oia sustin; s̄m ap⁹. i. cori. xij.
 vñ puus in caritate laborat p̄
 ceptis parendo. de q̄b⁹ math.
 vij. **A**rta est via que ducit ad
 vitam. ut ps. dic. p̄pter verba
 labioz tuoz ego custo diuī
 vias duras. sed magnus in ca
 ritate viam mandatorū currit
 dicente ps. viam mandatorū
 tuoz cucurri. cū dilatasti cor
 meum. sc; in caritate **S**ecūdo
 qz natura ad mandatorū obf
 uacōem inclinat. oia enī bonū
 appetunt. primo ethi. **T**ercō
 qz premiū maximū p̄mittitur.
 qd ocul⁹ nō vidit deus abste
 que ip̄parasti exspectantibus te.
 ysa. lxiiij. **Q**uarto quia cōad
 iutor est xp̄s qui s̄m aposto
 lū. opatur in nob velle ⁊ p̄
 cere p̄ bona volūtate. phi. ij.
Quinto qz iuuant nos virtu
 tes infuse. angel⁹ nr. ⁊ o. ecclē
 sacra. ⁊ multa similia. **V**ia au
 tem vicōz in se viceuersa. p̄p̄
 quāqz dura ē. **P**rimo p̄pter **F**
 iusticiam dei que nō sinit hic
 peccm impunitū. **V**n̄ aug⁹. i.
 cōfess. **I**ussisti dñe ⁊ ita ē ut pe
 na sit sibi ois aim⁹ inordina
 tus **S**ecūdo qz ē oīa naturā

eo qd con raco em. vnde n. ethi
 corz in diffinicoe virtutis dici
 tur esse determinata racione put
 sapiens determinabit. Tercio qd
 eternu suplitu meretur ppter
 qd vicois math. xxv. iudex di
 cet. Discedite a me maledictu
 igne eternu. Quarto qd vicia
 sibi otrariatur. puta prodiga
 litas avaritie et sic de alijs ut di
 cit phis. iij. ethicoz. Quinto
 qd viam vicoz no adiuuat sa
 cti angeli. nec deus q nescit pa
 trocinu prestare criminibus
 S; qd facit vitia dultia. s; qd
 quaqz corp? aiale. habitus ra
 dicati. multitudo deliquetium.
 suafus inimicoz. et affectus te
 pidus ad ardua. de prio dicit
 gall. v. Caro occupat aduer
 sus spum et spus aduersus car
 ne. Et itez manifesta sut opera
 carnis q sunt fornicaco immu
 ditia luxuria et de radicatis ha
 bitib; malis dic. phs. ij. ethi.
 qd propte et delectabiliter fati
 unt vitia oparia quib; diffici
 le e recedere. vnde iere. xij. Si
 ethiops pot mutare pelle sua.
 aut pardus varietates suas. et
 vos potestis benefacere cu didi
 ceritis malu De. iij. vic; de mul
 titudie delinquentiu pt; in ps.
 dicete. Cu facto sanctus eris.
 et cu puerso puerteis. hinc est
 qd petrus inter xpi discipulos
 manens factus fuit. Sed cu

in turba ppariu fuit. ter xpm
 negavit. De. iij. vic; de suafu
 inimicoz dicit apl. ij. cor. xi.
 Ipse sathanas trasfiguratur se i
 angelu lucis. Sicut fecit xpo
 math. iij. dices Si fili? dei es.
 dic ut lapides isti panes fiant
 De quinto vic; affectu tepido et
 sensualitate remurmurate. ait
 xps math. xxvi. Spus quide
 poptus est. caro aut infirma
 ¶ Quintum aut ad. iij. de distm. s
 ctioe pceptoz nondu fm sem
 tho. i. 2. q. xci. Qd lex quintu
 plex e. vna generalis qua deo
 naturaliter cuilib; indidit rei
 ut suo creatori obediret. hanc
 lege nulla creatura trasgredi
 tur irracionalis. na celu quoti
 die circum de quo in ps. Sta
 tunt ea i eternu et in seculu secu
 li. pceptum posuit et non pteri
 bit. Quatuor elemeta et aues
 iura sua natuاليا seruāt et alia
 similit natuاليا Secunda lex e
 nature de qua ro. ij. Bentes q
 legem non habet naturaliter
 ea que legis sut faciunt. hxc di
 ctat virtutes esse faciendas. vi
 tia fugienda. Que volum9 ut fa
 ciat nob hoies eadem eis fatia
 m9. et silitur de dimissioe. vn
 math. vij. ait saluator. Oia q
 cu qz vultis ut fatiat vob hoies
 et vos facite illis. hxc est ei lex et
 aphe. Lex hxc ee. ad felicitate
 naturalem p virtutes morales

doet venire ut patuit in phis
Tercia est lex hūana ciuilis.
 quā plati seculares statuunt.
 de qua pū. viij. p me reges re
 gnant. 7 legū cōditores iusta
 decernūt. **Quarta** hūana eccl̄
 astica p aplicos. a cōsilia. ac
 dyocefanos 7 supiores spūa
 les tradita. de qua decretorū a
 decretaliū libri pleni sunt. **Quin**
 ta diuina pncipalit̄ in decalo
 go cōtēta. de q̄ vbi th̄ma. **De**
 leges oēs tūc recte sūt. cū ab
 eterna lege. i. a dīma rōne oia
 rite p cōcipiente deiuātur. di
 rigūtur 7 mouentur. fm th̄o.
 b̄ ibid̄. **In** decalogo itaq; exo.
 .xx. deus hōib; puidit. ut dicit
 .s. th̄o. ibid̄. q. c. **Sic** pnceps
 reipublice puidere d; ad quē
 spectat tria puidere in sbditis
Prio quō se bñ habeant ad su
 periore. **Secūdo** quō bñ se ha
 beant inferiores ad se mutuo
Tercio quō quisq; sit intra
 se bene ordinatus. **Secūm** hec
 igitur pncipaliter. pmo neces
 saria sunt pcepta ordinantia
 sbditos debite ad pncipē suū
Primo sic q; fideliter obediāt
 ei. a cōtemnātur inimici pnci
 pis. qd̄ deo facim; colendo eū.
 non de moia. **Secūdo** sic ut ho
 noretur caute. ita q; ore non
 inuanū nomē eius assumatur
Tercio q; obsequiis certo die
 honoretur. **Secūdo** necāria

sunt pcepta pacē inter famu
 los ad inuicē cōsuātia. **Primo**
 sic q; p̄m quis sbueniam; ho
 norando pentes. **Secūdo** ut
 p̄imum corpe nō ledam; p
 occasione. **Tercio** nec in p̄soā
 oīūcta puta vxore l̄ filia. **Quin**
 to nec i reb; p furtū. **Quin**
 to nec i reb; p falsū testimoniū. **Ter**
 cō necessariū est ut q̄sq; dei fa
 mul; intra se pacifice regatur.
 qd̄ regimen null; pnceps deo
 dempto facere pōt. q; interio
 ra nō vid; . **Ideo** voluntas duo
 bus vltimis pceptis opescitur.
 ne cupiam; vxorē p̄imi. nec
 res eius. **Et** sic satis fit precep
 to triplicis dilcōnis. sc; dei per
 tria. p̄imi p q̄sq;. 7 sui p vlti
 ma duo. **Deus** eni math. xxij.
 tria in gnē p̄cipit. videlic; sui
 dilcō; . dicendo. **Diligēs** dñm
 deū tuū ex toto corde tuo. dile
 ctōnem proxī . ibi a proxim
 tuū. dilcōem sui. ibi sicut te. id
 ē sicut te debes diligere. **In**
 grediendo igitur decalogum
 notand; **Primo** fm th̄o. i. 2. q.
 .c. q; decalogus tanq; capita
 lia quē pcepta otinet oia p
 cepta alia vic; legis naturalis
 a q; scriptura 7 sapientes ali; **7**
 tradiderūt. **Secūdo** nōnd; q; q;
 dā pcepta fm eūdem ibid̄ sūt
 affirmatiua. ut illa duo. **Sab**
 bata sanctificēs. **Habeas** i ho
 noze pntes. **Alia** sūt negatiua

ut omnia alia octo secundum eum. Aliquod tamen secundum bonuentum in .iiij. di. xxxvij. est plura affirmativa quam negativa. ut primum præceptum. Affirmativa semper ligant non pro semper. id est non pro omni tempore et hora. Negativa utroque modo. Tercio non dicitur quod secundum iosephum quicquid præcepta erant in una tabula. prima videlicet quicquid. alia quicquid erant in alia tabula. sed quod due tabule erant continentes totum decalogum. significabant quod duo mandata scilicet dilectionis dei et proximi continent totum decalogum. id est secundum augustinum sequendo signatum non litteram. prima tabula continebat tria præcepta prima deo servientia. secunda continebat alia septem ad proximum pertinentia. ¶ Est itaque primum mandatum. Exod. xx. sic positum. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis. non habebis deos alienos coram me. non facies tibi sculptile. neque omnem similitudinem que est in celo de super. et que in terra deorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra non adorabis ea neque coles. hoc præceptum partim est affirmativum videlicet ego sum dominus deus tuus. et tripliciter est negativum. vnde christus exponit matth. iij. hoc præceptum dicens. dominum deum tuum adorab. et illi soli servies. scilicet cultu latricie. nam secundum ieronymum in prima parte precipitur cultus latricie. id est

honor deo debitus. præceptum igitur hoc primum continet plura præcepta particularia que in .xxij. capitulis sequentibus recitabuntur. quedam affirmativa et quedam negativa. Cum enim a domino deo habeamus tria aia. corpore. et res. iustissimum est ut ei serviamus istis. et deum sic colamus. Sed secundum augustinum in enchiridion. deus colitur optime. fide. spe. et caritate. quibus aia deum colimus. Secundo debemus colere corpe per adorationem. Tercio rebus per oblationem. decimam. et filibus. Alii præcepti est negativum tripliciter fuerunt enim quidam qui coluerunt plures deos sine institutione ymaginum videlicet solem. lunam. et filia. contra quos dicitur non habebis deos alienos. alii coluerunt sub ymaginibus plures deos. contra quos dicitur. non facies tibi sculptile etc. non tamen tales coluerunt ymagines. sed ymaginata. sicut nos hodie unum deum. alii ipsas ymagines adoraverunt. et aliquid divini eis attribuerunt. Contra quos concluditur non adorabis ea neque coles. vnde omnis superstitio in hoc puncto prohibetur. Item hic prohibetur quedam capitalia vitia puta sunt mortalia primo superbia. nam dicitur tho. 2. 2. q. Cxxij. ar. v. Quod humilitas proprie respicit subiectionem hominis ad deum

et eōuerso supbia defectū h?
 sbiectionis h̄m sc̄z q̄ aliquis
 extollit se sup id q̄ est sibi p̄
 fixū h̄m d̄imam regulā vel men
 surā qua mensus est nob̄ deus.
 vñ ec̄cl̄ast. x. Supbia h̄m̄is
 est apostotare a deo. vbi etiā;
 inobediētia nōtur. Secūdo p̄
 hibetur hic accidia quā tēdet
 diuini obsequij, ac̄.

Capitulū secundum.

Quia primū p̄ceptū
 pticulare vic̄ de tenē
 da wā fide que sb̄ p̄
 cepto cadit. mar. vi. Qui credi
 derit et baptizatus fuerit saluus
 erit. Qui vero non crediderit
 cōdenabitur. Tria p̄ncipaliter
 ponētur. Primo q̄ a quot cre
 denda sint simplici xp̄iano. i.
 non h̄nti curā aiāz. nec officij
 um docendi publice scripturā
 sacrā. Secūdo quō et qualiter
 credere debeam? credēda. Ter
 cō quo t̄plices h̄m̄is. p̄ceptū
 hoc transgrediantur. **Q**uā
 tū ad p̄mū nōndū. h̄m̄ th̄o. 2. 2.
 . q. 2. ar. viij. et h̄m̄ alios docto
 res q̄ cui; simplici suffic̄. ad
 salutē; credere, explicite ea q̄
 cōtinētur i simbolo ap̄loz; q̄
 ibi articuli cōmūes cōtinētur
 ordiate breuiter et utiliter. Id
 circo statuit ec̄cl̄a tales eē cre
 dendos a singulis. et addiscē

dos esse. Et sunt numero. xij.
 articuli cōsiderādo auctores eo
 rū qui fuerūt duodecī apli. h̄ di
 stinguēdo h̄m̄ credita. sūt. xiiij.
 sc̄z septē de d̄imitate. et septem
 de h̄m̄itate. q̄ fides vid̄; ea
 i quib; felicitabimur. Est autē
 vita eterna. ut d̄z p̄ xp̄m. io. x.
 vij. ut cognoscant te solū vrū
 deū. et quē m̄fisti ih̄sum xp̄m
 Primus igitur articulus respi
 cit vnitatem diuine essentie.
 Secundus patrem Tertius
 filium. Quartus sp̄m̄ factum
 Tres alij cōcernunt op̄acōez
 dei ad extra q̄ ad triplex op̄
 p̄mum nature. i. bi. creatorem
 celi et terre. secūdo op̄ est gra
 cie. Credo ec̄cl̄am sc̄am catho
 licam. sc̄oz om̄iū onē. remissio
 nem p̄ccōz. et sub h̄is cōtinē
 tur om̄ia sacrā. tercū glorie.
 carnis resurrectionē. et vitam
 eternam amen. Septem de
 humanitate sūt. Primus. con
 ceptus de sp̄s̄ factō. Secūdo
 nat̄ ex maria virgīe. Tertio
 passus. crucifixus. mortuus et se
 pultus. Quartus. descēdit ad
 inferna sc̄dm̄ aiā. Quintus
 resurrexit a mortuis. Sextus
 Ascendit ad celos sed; ad dex
 teram patris om̄ipotentis. Sep
 timo. inde venturus est iudica
 re viuos et mortuos. **N**os b
 articulos sic scire ordinate.
 sic distinguere et enumerare